

МІСЦЕ ТА ФУНКЦІЇ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ У СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ

Анотація. Обґрунтовано перелік функцій митних платежів як специфічних податків, а також розглянуто їх місце та роль у системі оподаткування України.

Аннотация. Обоснован перечень функций таможенных платежей как специфических налогов, а также рассмотрены их место и роль в системе налогообложения Украины.

Annotation. The list of functions of customs payments as specific taxes is justified, and their place and role in the Ukrainian system of taxation are examined.

Ключові слова: митні платежі, митний тариф, зовнішньоекономічна діяльність, експорт та імпорт товарів.

Однією з особливостей сучасного етапу економічного розвитку є швидке зростання обсягів міжнародних економічних контактів, подальший розвиток світового поділу праці, поглиблення економічної взаємозалежності держав. Кінцевим результатом такого процесу має стати вільне переміщення товарів, послуг, об'єктів інтелектуальної власності, капіталів, робочої сили через території різних держав та поступове зникнення торговельних бар'єрів між ними. У цю систему поступово інтегрується й українська економіка.

В Україні у процесі становлення ринкової економіки митні податки виступають інструментом впливу на зовнішньоекономічні відносини нашої країни з іншими державами. Для того щоб керувати процесом оподаткування митними платежами як засобами підвищення ефективності економіки, насамперед необхідно проаналізувати специфіку та місце митних платежів у системі оподаткування, їх функції.

Питанню теоретичних аспектів функціонування системи оподаткування, у тому числі митної, приділяли увагу такі вчені та дослідники, як: О. Гребельник, О. Єгоров, Т. Мельник та ін. [1 – 3].

Податковим Кодексом митні платежі визначаються як податки, які відповідно до Податкового Кодексу або митного законодавства справляються при переміщенні або у зв'язку з переміщенням через митний кордон та контроль за справлянням яких покладено на митні органи. Митні платежі за своєю специфікою мають чимало характерних особливостей, насамперед через їх вплив на економічні відносини з іншими державами та міжнародний розподіл продукції.

Одним із найпоширеніших економічних заходів регулювання міжнародних економічних відносин є митний тариф, який містить деталізований перелік товарів, що оподатковуються імпортом, експортом і транзитним митом з наведенням способу нарахування, ставки мита, а також коефіцієнтів надбавок і знижок та переліку товарів, заборонених до ввезення, вивезення і транзиту відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності [4].

Економічна роль митних платежів пов'язана, насамперед, з тим, що, впливаючи на ціну товару та відмежовуючи національний ринок від світового, підвищуючи рівень цін на товари, мито активно впливає на конкурентоспроможність товару, що, в свою чергу, позначається і на рівні накопичення капіталу, темпах розвитку, нормах прибутку в окремих галузях економіки, нівелюючи різницю, яка складалася в міжнародних і національних умовах виробництва.

Можна зробити висновок, що більшість країн світу, використовуючи митні платежі у своїй зовнішньоекономічній політиці, вирішують низку завдань, таких, як:

захист економіки країни від негативного впливу іноземної конкуренції (мито завжди погіршує конкурентні умови функціонування іноземних виробників на даному ринку);

забезпечення умов для ефективною інтеграції країни до світового економічного простору (митні платежі широко використовуються з метою поліпшення умов доступу національних товарів на іноземні ринки);

підтримання раціонального співвідношення вивезення і ввезення товарів, валютних надходжень і витрат на території країни (митні тарифи впливають на стан платіжного балансу країни);

створення умов для прогресивних змін у структурі виробництва і споживання товарів;

раціоналізація товарної структури вивезення і ввезення товарів.

На основі визначених завдань визначаються функції митних платежів. О. Єгоров, наприклад, виділяє шість функцій справляння митних платежів, а саме: економічну, політичну, фіскальну, регулятивну, охоронну, адміністративну. У кожній функції зазначаються аспекти застосування митних платежів. У даному підході в основі розмежування функцій були розглянуті окремі випадки процедур митного оформлення та наслідки, а не основні завдання, які передбачаються від застосування митного тарифу [2].

На погляд О. Гребельника, на основі визначених завдань можна виділити п'ять функцій митного тарифу, зокрема [1]: регулятивну, фіскальну, захисну, стимулюючу, політичну.

У свою чергу Т. Мельник поряд з фіскальною, протекціоністською, регуляторною або стабілізуючою, балансуною та торговельно-політичною функціями також виділяє контрольну, що проявляється в здійсненні державою жорсткого контролю за проходженням товарів через кордон. Оскільки виникає необхідність у чіткій,

виваженої роботі митних органів щодо ідентифікації товару, підрахунку його кількості та вартості для документального митного оформлення і сплати мита [3].

На основі наведених функцій, визначених вченими за різними підходами, можна виділити такі:

1) захисна (передбачає формування бар'єрів, що перешкоджають проникненню товарів на митну територію країни. Митний тариф за своєю суттю виконує захисну функцію навіть тоді, коли вітчизняна продукція не вступає в пряму конкуренцію з іноземними товарами. Наприклад, коли країна хоче знизити валютні витрати своїх громадян у зв'язку з проблемами платіжного балансу, влада йде на підвищення ставок мита, і як наслідок, ціни на деякі іноземні товари, хоч аналогічні імпортозамінні вітчизняні товари відсутні, з метою тимчасового скорочення споживання. Отже, використання мита зумовлює одночасну дію не тільки фіскальної, але і захисної функції. Спостерігається певна закономірність: низькі ставки використовуються для отримання фіскального ефекту, а високі – для ефекту захисту);

2) фіскальна (формує прибуткову частину бюджету. Застосування митних платежів завжди виконує фіскальну функцію, оскільки митний тариф завжди є податком. Ефект фіску прямо залежить від митної ставки. Якщо вона незначна, то її ефект від даного податку невеликий, а якщо розмір ставки підвищується, то й посилюється податковий ефект);

3) регулятивна (формує раціональну структуру експорту та імпорту. За допомогою мита держава може здійснювати контроль над обсягами і характером товаропотоку, тобто стимулювати рух товарів або, навпаки. При цьому стимулювання може відбуватись не тільки відносно певної товарної групи, але й товаропотоку з конкретної країни чи групи країн;

4) політична (здійснює економічний тиск на інші держави чи надає їм митні пільги. Держава стосовно інших країн застосовує економічні заходи, з боку яких, у свою чергу, можлива відповідь за принципом "дія-протидія". Це є однією із форм міжнародної економічної взаємодії. За допомогою інструментів митної політики держава впливає на характер відносин з іншими країнами).

Регулятивна функціональна ознака мита виявляється також при регулюванні внутрішніх економічних відносин національної економіки. Основним об'єктом регулювання є зовнішньоторговельний оборот, тобто операції з експорту та імпорту товарів. Завдяки митним платежам як інструменту зовнішньоторговельної політики відбувається раціоналізація товарної структури, підтримується оптимальне співвідношення валютних доходів і витрат держави [5].

Митні податки за своєю специфічністю є непрямими податками. Динаміка надходжень платежів від зовнішньоекономічної діяльності за останні роки свідчить про зростання їх ролі в наповненні доходної частини державного бюджету. Цій тенденції повністю відповідає щорічне зростання питомої ваги платежів, що адмініструвалися Державною митною службою, в державному та зведеному бюджетах.

На рисунку позиціонується місце митних платежів у системі оподаткування та взаємозв'язок із зовнішньоекономічною діяльністю через специфічність покладених на них завдань та функцій.

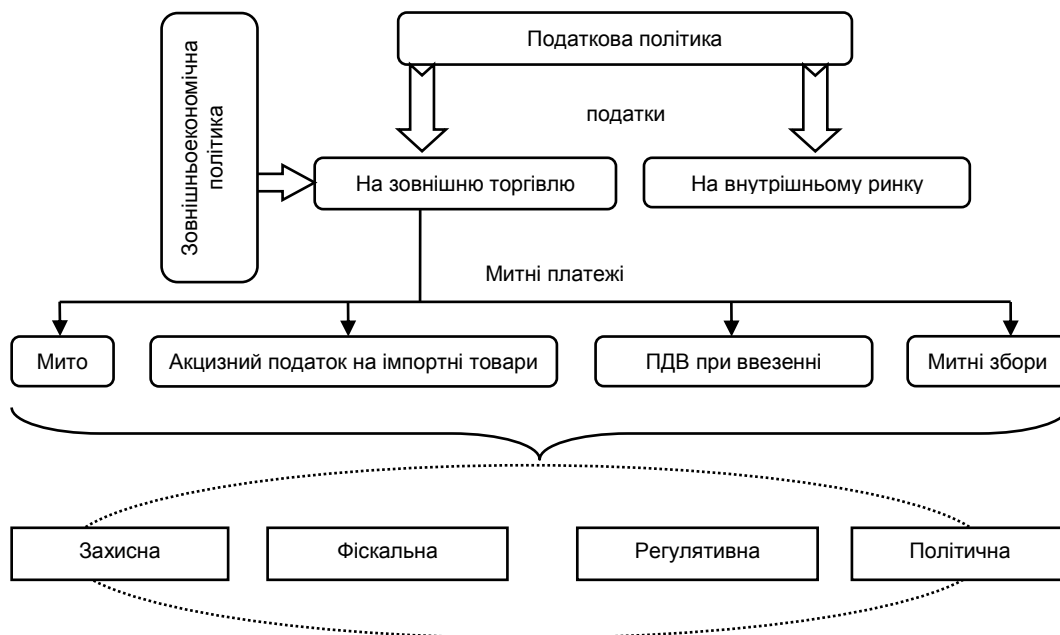

Рис. Функції та місце митних платежів у системі оподаткування

Процеси, що відбуваються в Україні вимагають такого механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який би враховував особливості національної економіки. Такий висновок пояснюється тим, що національна промисловість України з її застарілими виробничими факторами ще не в змозі конкурувати з дешевими і більш якісними товарами, які виробляються за кордоном за допомогою більш сучасних технологій, з вищим рівнем організації виробництва. Без захисту національної економіки на етапі формування економічної системи наповнення ринку дешевими імпортними товарами зумовлює скорочення національного виробництва і навіть знищення деяких його видів, що спричиняє скорочення робочих місць, зростання безробіття, загрожує національній економічній безпеці, міжнародному престижу країни, її культурі і традиціям.

Сучасні тенденції функціонування світового співтовариства поставили ряд нових завдань перед митною службою України, які вимагають проведення модернізації діяльності митної служби. Та при всій складності і суперечливості історичного шляху розвитку, митниці досвід свідчить про те, що митне оподаткування склалося як важлива сфера економічної політики держави, інструмент регулювання зовнішньої торгівлі і захисту національних інтересів.

Література: 1. Структура та ефективність системи митного оподаткування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://libfree.com/134438064.html>. 2. Функції мита [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://xreferat.ru/90/182-1-funkc-mita.html>. 3. Становлення митної справи суверенної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://redfox.if.ua/page/13>. 4. Протекціонізм у зовнішній торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://users.kpi.kharkov.ua/pravo/intertrade-08%20antidumping.htm>. 5. Місце митних платежів у системі податків і зборів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.textreferat.com/referat-2553.html>.